

UČEN MANGUP – NAPROSTO, ALI FINI 100 POSTO – intervju –

- **Kao dete / što za odgovor (/ izbrisan) reče: / ja imam šest godina / 6 / i ja više nikad / neću imati pet godina / 5.** *Da li biste vaš tekstualni rad okarakterisali kao kontinuiran ili ipak kao rad pun poetičkih preloma, eksplozija i rascepa? S obzirom da se inventar tekstova proteže u različitim diskurzivnim praksama, od konceptualnih, avangardističkih, postmodernih itd, čini se da nije jednostavno smestiti vas u sve te kategorije i književne police. Da li postoji detinjstvo u poeziji i onda, shodno tome, radom zadobijena zrelost, ili biste drugačije opisali tok tekstualnog? Je li sve bio učinak jedne poze ili ste ipak zauzimali različite poze?*

Moje prvobitno iskustvo pisanja tokom kasnih šezdesetih godina prošlog veka, kada sam počeo, žestoko je bilo obeleženo filingom da u vreme kada se svet budi u svojoj tada podmlađujućoj rokenrol i nju ejdž spirali raduckam nešto sasvim pase, kao da umesto da puštam divlju kosurinu i dobro se planetarno zezam, zapravo samo uvrćem nekakve šmižla-loknice i sitno tekstualno štucam, kao da se samo sećam šta sve propuštam dok pišem. I taman sam tu neerotičnu polukrivicu nekako prevladao i solidno se raspisao, tj. tekstualno promangupirao, kad uz lokalnu ekipu Tišma-Bogdanović-Mandić-Radojičić itd. upadoh u tekstualističko-konceptualističku redukcioniističku disciplinu koje sam se uglavnom primerno držao sve dok mi negde oko 1975. sva disciplina kao pojam i praksa nije dojadila pa sam odjednom zapao u tada i za mene neočekivano pisanije pogolemiš iščašenih raga-rok-bugi poemčina i blasfemičnih poemica poput „Pan pankaa“, što je nekako bilo u skladu i sa životom kakav sam tada vodio.

Od tada, znači negde od kraja sedamdesetih, sasvim sam prestao da jako marim za poetike, mada sam dosta profesionalno poetičario i metaumetničario, što ispada nekako paradoksalno – baš kao i većina onoga što sam od tada napisao. Naprosto, znam svašta, ali ne marim – dosta kontinuirano – jer ima i drugih životnih i književnih žanrova u kojima to mogu činiti. Ja, dakle, samo pišem, pisac sam. Malo pišem – malo ludujem s tekstom, a kad god mi se čefne izvodim to što posle bude poezija i što uglavnom sve objavim, čak dosta uspešno.

Poslednjih godina to su mahom knjige. Časopisi su mi uglavnom dosadili, iako volim da ih listam, ne baš i da ih čitam u nekom ozbiljnom smislu te reči, mada tu ponekad ima povoda i za vrhunsko uživanje i poneko lepo iznenađenje.

Možda je i to ta famozna zrelost, koja je po Šekspiru – sve, što bi mi trenutno sasvim odgovaralo. A detinjstvo, mladost – pa i književna – to je dakako ono beskrajno i lepo sećanje, osećanje zapravo, nečega prošlog ali beskrajnog, dabome, koje je uvek negde tu,

makar da ga i nema. Imam fling da je moja i mladost mojih književnih drugara doista bila izuzetna, sasvim neobična, baš kao i vreme u kome se zbila. Ali i sad je neko vreme. Što reče On Kawara – *I'm still alive*. Drugačije rečeno – čeraćemo se još.

- **Kada se dugo čuti / stiže se iskustvo čutnje: / kada se dugo govori / stižu se razna iskustva.** Multidiskurzivnost, intertekstualnost, fluidna ekonomija teksta, mešanje popularnog i „visoko“-književnog, dekonstrukcija svakodnevnog jezika, narodnjačkih maksima, ali i citata kanonske tradicije, ironija, kritika, upisivanje različitih kultura (posebno američke), narativno i nenarativno... sve to daje jedan vrlo čudan štimung, neuobičajen za „domaću“ književnu scenu. Razlika je vrlo važan pojam u vašem radu, ali ne samo kao pojam o kojem se reflektuje, već je sama razlika ono što proizvodi vaš tekst. Da li se razna iskustva stižu pre jezika ili ih jezik produkuje? Da li mislite da je jezik tzv. neprozirni jezik koji samo prenosi ono što je već doživljeno, ili je ipak (i) konstruktivan, i time prava fabrika (jezičkog) iskustva?

Jezik je piscu, pogotovo pesniku/pesnikinji, jako dobar drug, a nekad i mašina-drukarica, u smislu totalnog uzajamnog podavanja i istovremenog (ne) poverenja. Njegovu prozirnost/konstruktivnost uvek treba iznova razotkrivati, domašiti, izvitoperiti ili potvrditi, a sve što on nosi ili daje nekad uzeti, a nekad i ostaviti, onakvo kakvo je, puko, prividno prazno a opet stvaralačko. Naravno, sve je to uvek i samo možda, sem dok se piše, govori, dela s jezikom uživo, kada u njega upisujemo svoje i tuđe žive i nežive figure, otiske, tela, iskustva i izmišljotine.

Tu je uvek samo on, jezik, ali tu smo negde i mi, i to će se nastaviti dokle god se sućeljavamo, skoro večno. Neki čak misle da se zato sve u vezi s jezikom i pisanjem može izmeriti i tako izmereno lepo predstaviti, čak i vrednovati pa onda i prodati na opštoj pijaci, ali kanda tu još nema neke krajnje sreće. Ali sa srećom ipak treba računati. Bar dok znamo i brojeve, a ne samo slova i reči, te tako nejasno čvrste partnere nas samih.

Tako se i ja ponašam. Pišem, pa posle brojim stihove ili stranice i uglavnom sam tim sasvim zadovoljan, baš kao i onim što napišem. I fluid, i ekonomija, i kanon i ironija, i konstrukcija i dekonstrukcija, a narodu i meni opet skoro podjednako milo.

- **Znam da je bolje čutati / zato se ipak ne derem: / nisam ja neki Sex Pistol, već intelektualac.** Jedan od uvreženih stereotipa je još uvek onaj o razdvojenosti intelektualnog i pesničkog, kao da bi svako bavljenje te(r)orijom bilo štetno za mistični poetski talenat, u smislu da mišljenje terorise poeziju i spontani jezik. Kao pesnikinju-intelektualku-teroristkinju, strašno me zanima šta vi mislite o tome? U vašem radu vidljivo je bavljenje (post) strukturalizmima, kiberteorijama (kiber-pank, dromologija, japanska tehno-teorija), teorijama američkih poetika, studijama kulture, situacionizmima and so on, pa me zanima kako biste opisali stereotip koji gradira Vladimir Kopicl? Pesnik boem, pesnik intelektualac, čutljivi pesnik ili ipak onaj što se dere, ili ima drugačije subverzivne strategije?

Nije mi neprijatno što svašta znam i svašta izvodim, mada ne mislim da je to nešto posebno vredno. Sve je u stvari i vredno i nevredno, pogotovo danas, u ovom svetu koji u celosti više ne možemo ni da spoznamo ni da zahvatimo, jer se menja iz časa u čas, zajedno s nama.

Međutim, što se mene tiče – stvar je ipak donekle jednostavnija, jer boem sigurno nisam, to mi je uvek bilo nekako bez veze, bledo, tužno i etički musavo, baš kao što su mi ponešto sve bleđunjavije i stranije i druge pomenute figure – intelektualca, tihog ili pesnika drekavca. Uostalom, svi dobro znamo da je ta ptičja figura samo narodna maštarija, dok

smo mi pesnici većinom samo svoje sopstvene jezičke izmišljotine i poze, dakle individualni mitologičari i lični (de)konstruktivisti na angro.

Takav sam i ja. Ništa pesničko nije mi strano, volim sve što vole mladi, svet mi i jeste i nije dom, pa tako i moja nada umire poslednja, naročito ponedeljkom kad treba ići na posao ili pred dodelu neke vredne nagrade koju niti sam dobio niti ću je dobiti. Šteta.

Učen mangup – naprosto, ali fini 100 posto.

- **Prepušćićeš se, lebdećeš – opustićeš se, tonućeš: / kao sveopšti kritičar nad nedorečenom knjigom.** (Ovo pitanje će biti isprepletano sa prethodnim, ako krenem manijerno da postavljam pitanja, a teško mogu da se zaustavim kad sam ispred ekrana, vi slobodno selektujte i delete). Da li su uloge kritičara*ke i pesnika*inje razdvojene? I da li su ove pozicije, između kojih bih rado stavila znak jednakosti, naivne ili podrazumevaju odgovornost? Nije li 'spontanost' pisanja i jedna vrsta neopuštenosti, jer podrazumeva da se bude odgovoran za ono što je napisano? U tom smislu bih vam postavila pitanje o odnosu politike, etike i umetnosti. Ako je i tekst političan, jer se uvek radi o mestu govora i onoga ko govori, onda su slova – slaba sloboda, o slovo – slaba slobodo!

Pisanje poezije je kao ples, a kritike kao posao u tesnom rudniku – i to neisplativ ako se ne sazri do esejiste. Odgovornost je uvek tu, jer ipak znamo da kanda postojimo, i to ne baš kao jedini, mada je za ozbiljne ljude i dobre šaljivdžije u takvoj vrsti matematike čak i broj 1 dovoljan. To ipak ne znači da ne treba biti opušten u svim ovim ljudskim disciplinama, pa čak mislim da nije slučajno što se sve te reči kao politika, etika, umetnost ipak pišu odvojeno, a ne zajedno. Mora biti da neki jak razlog za to postoji i verovatno ga treba poštovati, ne samo pri pisanju s gramatikom i pravopisom na umu.

- **Tražeci odbeglo sećanje / (u ogledalu): / ogledalo.** Inače, moje omiljeno štivo su vaše rane zbirke, koje imaju veći avangardistički uticaj i eksperimentalni naboj. Postoje proporcionalni uticaji i umrežavanja sa poetikama, kako mi se čini, dveju od najzanimljivijih književnih figura: a to su poetike Slobodana Tišme i Dubravke Đurić. Iako je danas priča o Tribini mladih i praksi novosadske neoavangarde sve više reaktualizovana, smatram da to

nije stvar nikakve banalne popularnosti, već opet čin odgovornosti, posebno pred svim akterima koji su na različite načine bili marginalizovani i trpeli od tadašnje-(sadašnje) kulturne policije. Zato bih vas zamolila da ukratko kažete nešto o sećanju na taj kontekst.

Slobu Tišmu oduvek smatram svojim prvim živim književnim i opšteartističkim uzorom, mada se u mnogo čemu i slažemo i ne slažemo pa kao da i nismo stvoreni baš za neke simpatije, pogotovo ne danas kad je on opet ispao nekako ozbiljniji umetnik od mene, a uz to je i zgodniji, čak makrobiotički daleko bolje očuvan. A Dubravka je jedno divno i vredno tekstualističko čeljade, čak se i ona vidno prolepšala i raspisala poslednjih godina, samo što bi ona i Slobi i meni pre mogla biti neki obrnutorodni detić-bratućed ili posestrima-unuka nego neki pravi generacijski i ini pesnički sabrat ili sasestra.

Što se tiče Tribine mladih, nje više očigledno nema, baš kao što je nekada te i takve Tribine u životima mojih drugara i mom očigledno bilo i previše. O tome izgleda danas svi više znaju nego mi sami, pošto su više uzajamno prepisivali i jedni druge i nas, tako da mislim da bi neko moje dalje svedočenje o tim danima i zbitijima tu bilo već sasvim suvišno, možda i neautentično u punom postmodernističkom smislu te reči, koji se i inače raspada baš kao što su tu zgradu rastavili pa je opet sastavili ovih dana. Šta dakle tu još reći. Što reče Peđa Vranešević – *The Best Nothing*.

- **Sve je u svemu: ludilo. / Voće, povrće, šit, san.** Iščitavajući vaše zbirke, koje su zbilja neodoljive, sočne i pune začinjene asocijacije, baš me zanimalo kako se hranite, šta jedete i pijete. Možda se ovo čini nebitnim za književnost, a možda je i hrana i to šta jedan pesnik unosi i vari svakodnevno, bitan poetski alat. Dušan Pržulj, mladi novosadski pesnik i performer, u jednoj pesmi je objasnio kako je najvažnije za pisanje pesama – na kakvoj stolici se sedi. Čini mi se da su i jelo i piće krucijalni, sve su reči u soku, sve su ptice u soku, pa me zanima šta volite?

Sve što je sočno je mahom i neodoljivo. Kao dete sam uglavnom izbegavao da jedem. Kao mlad njujejdžerski avanturista neko vreme sam se zanosio vegetarijanstvom, čajevima i travama, pa ih konzumentski i praktikovao, a onda niz godina, sve negde do svoje tridesete uglavnom jeo čokoladu, keks, orahe, bademe, lešnike, voće i one fabulozne zelene gumene eukaliptus bombone koje se danas mogu naći samo u tragovima i manje-više neuspelim kopijama. Pala je tu, naravno, i poneka svinjarija, tek da se razbije šablon, mada sam do četrdesete popio daleko više sokova i koječega sličnog nego alkohola. Moje četrdesete godine su bile zavidno lukulovske, praćene čestim kulinarsko-bahantskim žurezama jedne tadašnje složne NS art klape koja se u međuvremenu mahom preselila negde u veliki svet ili nepostojanje, a pedesete sam proveo pod gastronomskim uticajem sadašnje supruge i sinčića. Što bi rekli: malo vinca, malo tosta tanka, kuvarica kao Talijanka, uz ribice, začine i testo, parče sira rado gutam često.

A ono sa stolicom vam je baš dobro, ima tu nešto. Istina, nije ni sanduk loš, mada kako za koga i kako kada. Dok sam pisao na pisačkoj mašini često sam to radio udobno zavaljen na krevetu s podignutim jastukom i tom mehaničkom napravom na stomaku, ali su mi desktop kompjuteri posle sasvim razbili taj opušteni sistem pa mi to više nekako ne ide, čak ni otkako sam prešao na laptop.

Svet se naprosto menja, pa možda i mi s njim. A možda i ne. Ko zna? Možda ćemo sutra svi pisati na svom mobilnom telefonu pa se tako vremenom i smanjimo, da nam ona paklena slova na mobilu ne bi bila odviše sitna?

Eto, i tu ja vidim neku svoju šansu, u tom smanjivanju. Perspektive u pisanju uvek ima, samo je treba uhvatiti ili za glavu ili za rep.

- **Tvoja me odsutnost ističe, stavlja / u veliki krug, gde se znakovi potiru / pred mutnim okom prirode.** Ljubavni diskurs je pretrpeo razna premeštanja i transformacije u savremenom svetu. Čini se da je malo ređi u vašoj poeziji – u smislu da ne pišete klasičnu sentimentalnu poeziju, no ipak to ne znači da nema govora o ljubavi na jedan drugačiji način. Zanima me kako vidite ljubav u kibersvetu – da ipak završimo sa pitanjima i odgovorima na jednoj „klasičnoj“ temi, citiranjima i ponavljanjima koja je uvek podrivaju i menjaju.

Svaki svet je svet, pa i kibersvet, uz ozbiljnu ljubavničku zamerku što on naizgled sve aktivnije teži tome da postane transparentno bezrodan, tj. ne-transparentno rodno opipljiv, i to ne samo kad mislimo na Internet i njegove komunikativne prečice sa sve bogatijom ponudom eroto-priključenja u kojima se mahom ne zna ko pije a ko plaća, i šta zapravo.

Međutim, ono što ljubav doista može, pa i danas, i najopipljivija seksualna i svaka druga, poeziji takođe nije strano, pa ni mojoj, jer pisao sam svašta baš kao što sam u životu i ljubavi radio svašta, a nečega

uvek i preostane, bar za tekst. Tako je i sa citatima. Sve zapisano je takođe važna energija sveta – i to ne samo tekstualnog – koju nikako ne treba prepustiti entropiji, ako već ne moramo da ih gubimo, a voleti ih možemo.

A ponavljanja kao ponavljanja: ona su majka svakog učenja, pa i učenja da pišemo kao da iznova čitamo nešto neponovljivo, baš kao što su i muzika i ritam uvek naizgled neponovljivi, i ponovo i iznova, pa onda opet ponovo. Tako ja to vidim, nekad i čujem, a nekad bogami i koristim. Eto, može mi se. Pa što onda i ne bih. Baš volim ta ponavljanja, a ljubavi nikad dosta, čak ni u kibersvetu.

I zato smo tu, blago i nama i književnosti vaskolikoj.

(Razgovarala **Maja Solar**)